

**ПРОЕКЦІЇ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ
У РІЗНОМОВНИХ ЗАГОЛОВКАХ ТВОРУ
(Іван Франко „Захар Беркут. Образ громадського життя
Карпатської Русі в XIII віці”)**

Аналізується мультикультуралізм у різномовних заголовках твору. Ґрунтовне вивчення паратекстуальності як іманентної ознаки художньої парадигми І.Франка у його творі „Захар Беркут” стає стати ключем до розгадки винятковості та унікальності феномена паратекстуальності. Заголовок виступає фрагментом паратекстуальної парадигми. Він – перша ланка прямого, проспективного зв'язку між назвою і твором – пов'язує наступні частини тексту та його композицію. Назва стає центром спричинення рівноправних зв'язків в художньому творі, а композиційні та смислові поєднання ціленаправлені по відношенню до заголовка.

Ключові слова: заголовковий комплекс, паратекст, паратекстуальність, паратекстуальний конститuent.

Сприйняття будь-якого твору в системі паратекстуальності – складний процес, адже у його організації важливу роль відіграють конститuentи, спеціально зорієнтовані на адресата, на впровадження стратегії щодо проникнення у сферу паратексту, на побудову системи інтерпретації читачем. Безумовно, дані компоненти зазвичай властиві твору, тому що у процесі його існування за ними закріпилась роль фактору, котрий „відповідає” за зв'язок із реципієнтом. Отже, далі мова піде про заголовковий комплекс (заголовок + підзаголовок) твору. Вищезазначені паратекстуальні складові займають визначальне місце у творі, а саме „входять” у дискурс та органічно з ним пов'язані, тобто стоять на провідній, надтекстовій позиції, що й визначає їхню прагматику у системі паратексту.

Психологічна напруга, виникнення симпатії та „темпераментність” заголовка пов'язані з його паратекстуальним статусом, тобто коли він виконує паракомунікативну функцію як медіаторний код тексту, а отже, є такою „кінетичною фразою”, яка “проявляється у формах колективної душевно-фізичної (майданної, карнавальної) чи духовно-емоційної (соборної) розрядки: катарсису та сходження” [27, с. 73]. Заголовок є елементом тексту, паратекстом єдиного цілого, який займає особливу позицію і здатний до репрезентації цього цілого. Поняття паратекстуальності (paratextualite) введене французьким дослідником Ж. Женеттом. Нарівні з іншими

типами міжтекстових зв'язків, дане поняття означає поєднання різнорідних сегментів (заголовок, передмови, епіграфа, ілюстрацій, тощо) всередині одного тексту. Як паратекстуальна одиниця заголовка є „двоголосим” (у Бахтінському значенні) жестом культури, бо – „за допомогою натяків – створює позавербальні смислові імпульси і розкриває новий стан культурної свідомості – індивідуальної та колективної” [27, с. 73]. Перед читанням твору назва є точкою α (альфа) – очищує читацьку свідомість від зайвого впливу позамистецького світу й буденного сприйняття, цим самим настроюючи її на естетичний континуум. Після прочитання тексту заголовок стає точкою ω (омега) і вказує на акт сходження та сферу внутрішніх смислів художнього твору: свідомість читача поступово піднімається від останнього рядка назад до заголовка, зіставляючи кожне слово тексту з номінаційним пучком значень, аж доки не вдасться досягти повної співвідповідності між ними [10, с. 144].

Оскільки заголовок є функціональним елементом паратексту, то, згідно із класифікацією Ж. Женетта, він виконує такі функції: номінації, опису, конотації та ретроспекції. У даному випадку заголовкові „Захар Беркут. Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII віці” властива описова прагматика, адже така назва проспективно по відношенню до цілого тексту виконує тематичну функцію (номінація – ця книга про Захара Беркута) та рематичну (предикація – ця книга є зображенням образу громадського життя Карпатської Русі в XIII віці). Як ми бачимо, назва в даному випадку – „домінанта змісту” усього тексту. Отже, вищезазначений заголовок, виконуючи описову функцію, насамперед називає головного героя Захара Беркута, а підзаголовок у свою чергу виокремлює наскрізний образ тексту, тим самим вказуючи час дії художнього твору. Підсумуємо, що заголовок І. Франка як формально (графічно) виділений елемент структури тексту по відношенню до твору займає функціонально закріплену позицію. Розташування назви перед і над текстом сприяє тому, що вона виступає у ролі порогу та межі одночасно.

Досліджуючи феномен паратексту та його прагматичні особливості у творчості І.Я. Франка, а саме у його історичні повісті „Захар Беркут”, ми відзначили таку тенденцію: проаналізовані нами різноманітні видання як вітчизняних, так і іноземних видавців можна поділити на академічні, суспільні та прижиттєві, а також книги шкільної бібліотеки, тобто розраховані для вивчення у школі. Отже, далі наше дослідження розгортатиметься так: перш за все ми розпочнемо з найбільш популярних книг – суспільних та прижиттєвих із характерними особливостями, адже вони зазвичай розраховані на масового читача, який іноді мало знайомий не лише з тематикою твору, а й з творчістю автора зокрема.

Вивчення різноманітних видань „Захара Беркута” Івана Франка надає нам широку можливість виокремити цікаві й інформаційні приклади важливості паратексту, а також його впливу на сам текст

твору. Характерною ознакою будь-якого видання є те, що це у більшій чи меншій мірі новий текст, відмінний від іншого, проте тісно з ним пов'язаний. Адже, з одного боку, це паратекст до усього, що виходило у друк раніше, а з іншого – це все ж таки текст, а все інше – паратекст. У будь-якому разі його можна прочитати лише у „вільно пов'язаному сенсі”: „видавці ніколи не поміщують свій текст по середині твору, тому що це було б незручно для самого читача” [28, с. 47-48]. Натомість, видавець може додати паратекстуальні елементи з метою внести ясність – проте даний паратекст лишень вливається у ланцюжок зв'язку „текст – паратекст”. І на нашу думку, завдання читача не лише знайти ключ до розуміння даного явища, а ще й взяти його до уваги і потім ретельно проаналізувати. Так чи інакше, нове видання з властивістю „текст – паратекст” ніколи не буде тотожне іншому, адже кожне видання сповнене нових паратекстуальних деталей, котрі перш за все цікавитимуть нас надалі. Отже, все вищесказане і є притекстом нашого паратекстуального аналізу.

Текст, як великий, так і невеликий за розмірами, може мати (або не мати, а тільки припускати) назву. Уже у самому заголовку реалізуються глобальні категорії, які містять певну інформацію. Назва як поріг стоїть між зовнішнім світом і простором художнього твору, яка першою бере на себе основне навантаження щодо визначення цієї межі. Водночас заголовок – кінцева точка, котра змушує нас знову звернутися до нього, коли ми закриємо книгу [7, с. 167]. І як зазначає Л.П. Грунина, „ в такий спосіб відбувається „коротке замикання” усього художнього твору у його назві” [4, с. 25]. Звідси у результаті подібної операції (дії) відбувається в'яснення задуму і призначення самого заголовка.

Грунтовне вивчення паратекстуальності як іманентної ознаки художньої парадигми І. Франка у його творі „Захар Беркут” може стати ключем до розгадки винятковості та унікальності цього феномена, тому що, обираючи заголовок, автор чітко уявляє собі, що він створює, на чому хоче сконцентрувати увагу потенційного читача. Перш за все вибір назви твору залежить і від самого митця, тобто від його внутрішнього „Я”, та від суспільних умов, в яких він живе та творить.

Відтак, ідеєю такої паратекстуальності виступає заголовок, який, на нашу думку, є фрагментом паратекстуальної парадигми. Нашу увагу привернула проблема інтеракції назви як складової паратексту. Отже, надалі заголовок – функціональний конститuent паратексту, який відіграє важливу роль у комунікативному процесі рецепції й конкретизації тексту.

Як зазначає П. Загребельний, „...турбота про композицію починається вже з самої назви, без неї я просто не можу розпочати працю, в ній я втілюю свою ідею. Назва – це цілий світ, у якому повинні жити твої герої, хай він не справжній, а лише такий, що виникає у твоїй уяві, але це правдивий світ, зі своїми законами, своїми суперечностями і в ньому існують свої межі, чітко окреслені назвою –

заголовком” [6, с. 24]. Як бачимо, у творі заголовок виступає своєрідною тезою самого корпусу тексту. Як специфічний смисловий та психо-соціолінгвістичний вузол, ядро ідеї твору, заголовок – це ключ до змісту, до усього, що відображено автором [9, с. 45].

У даному випадку: „заголовок як такий містить у собі програму літературного твору і ключ до його розуміння” [12, с. 53]. Відомий драматург І. Кочерга писав, що назва при всій своїй стислості є насамперед синтезом, душею твору і потрібне чимале вміння, щоб кристалізувати у двох-трьох словах цю душу [9].

Проілюструємо викладені вище твердження на прикладі історичної повісті Івана Франка „Захар Беркут. Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII віці”. Почасти ми не погоджуємося з точкою зору тих, хто вважає, що знайомство з твором починається із заголовка. Безумовно, на формально-змістовому рівні твору ім'я автора виступає первинним сигналом, який свідчить про приналежність даної книги до певного літературного напрямку, жанрово-тематичному канону. Як вважає П. Камюф, „підпис, неначе тире чи дефіс, розширює простір тексту. Ім'я автора працює, так би мовити, у двох напрямках. З одного боку, ім'я „привласнює” собі текст, а з іншого – „експропріює” ім'я автора, створюючи з ним єдине ціле [1, с. 150]. Так і у нашому випадку ім'я Іван Франко слугує для читача певним орієнтиром, тобто одним із визначальних паратекстуальних конститuentів книги.

Розглянемо шлях змін і процес еволюції досліджуваного заголовка та підзаголовка. Оскільки оригінал журналу „Зоря” не зберігся до наших днів, то найпершим виданням „Захара Беркута” вважатимемо публікацію твору у Львові 1883 року накладом редакції „Зоря”, де ми зустрічаємо назву твору на титульній сторінці: „Захарь Беркутъ. Образъ громадського житя Карпаской Руси въ XIII вѣць” [22]. Як бачимо, первинно даний елемент паратексту написаний староукраїнською мовою, а сам заголовок виділений великими друкованими літерами, що й свідчить про його атрибутивну функцію, впроваджену як автором, так і видавцями водночас. Оскільки перше враження від книги розпочинається не лишень із заголовка, то й у цьому випадку видавці додали такий паратекстуальний компонент заголовкового комплексу: „Написавъ Іван Франко” [22].

У другому Львівському виданні 1902 року, яке вийшло накладом Українсько-Руської видавничої спілки, помічаємо суттєві трансформації у системі заголовка. Мова даного паратекстуального компонента вже українська (сучасна), як і сам твір, про що зазначає автор твору в передмові. На нашу думку, така зміна досить полегшує сприймання книги читачами. Даний конститuent книги мав такий вигляд: „Іван Франко. Захар Беркут. Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII віці” [19]. Проте в заголовку слово життя написано з однією літерою „т”, що було характерним для мови того періоду, як і слово „Руси”. Існує ще одне прижиттєве видання, надруковане у Канаді (Вінніпег, 1900 р.), накладом Руської книгарні,

де заголовки і підзаголовки подані без змін у порівнянні з вищепроаналізованою книгою [15]. Отже, прижиттєвим виданням властиві всі паратекстуальні складові заголовкового комплексу, ба навіть більше, адже у трьох із них навіть зазначався автор твору, який виступав у ролі орієнтира для потенційного реципієнта.

Аналізуючи різноманітні видання „Захара Беркута” І. Франка, ми помітили, що серед класифікаційних ознак текстових видань особливе місце займає цільове призначення і адресат читачів, котрі дають можливість визначити різні типи видань даного твору. Отже, проаналізовані видання ми умовно поділили на 4 групи:

1) першовидання; 2) наукові; 3) суспільні; 4) дитячі.

Наукове видання творів художньої літератури характеризується найповнішим змістом творчого доробку письменника, точністю самого тексту, ретельно розробленим паратекстуальним апаратом. Безумовно, такі видання подаються у вигляді повної чи академічної збірки творів, що включає завершені та незавершені праці, уривки, нариси, листи, щоденники тощо [7, с. 125]. Так і у нашому випадку, проаналізувавши понад 13 наукових видань, зауважуємо, що, оскільки даному типові книг властивий змістовий паратекстуальний комплекс, то і ми помітили теж саме, адже в усіх україно- та російськомовних виданнях насамперед зазначався автор твору, його заголовки і підзаголовки. Майже у половині видань заголовковий комплекс розміщувався на окремій сторінці, неначе у вигляді своєї „паузи” для читача, який мимоволі може зупинитися на хвилику й обдумати даний паратекстуальний елемент, тобто створити свій „прогноз” щодо подальшого змісту твору. Зауважимо таку деталь, властиву Московському виданню 1957 року (том IV): видавці до заголовкового комплексу, розміщеного також на окремій сторінці, додали ще й рік написання даного твору (1882 рік) [13]. Слід зазначити, що у більшості збірок видавці повідомляють, що сюди входять або твори, або ж вибрані твори, і лишень у вищезазначеному виданні – повісті. Досить цікавим моментом є відсутність жанрового визначення у іноземних виданнях. До прикладу, у книзі 1960 року (Нью-Йорк) на українській мові повідомлено: „Том XIII. Книга I-II. Твори. Повісті Івана Франка”, а от англійський переклад даного елемента паратексту дещо „бідніший”: „Ivan Franko. Works. Volume XIII” [26]. Отже, як ми бачимо, у даному випадку видавці при перекладі упустили жанр твору, що, на нашу думку, істотно впливатиме на сприйняття тексту потенційним реципієнтом. Підводячи підсумок, ми дійшли висновку, що академічні видання „Захара Беркута” Івана Франка збагачені паратекстуальним заголовковим комплексом із властивими йому функціями: привернення уваги, „паузи” перед подальшим читанням та у деякій мірі визначення жанру твору.

Перейдемо до вивчення другої категорії видань, де в нашому активі є понад 24 різних книги, починаючи із 1924 року. Однією з важливих інтенцій суспільної літератури є те, що вона покликана задовольняти потреби широкої маси читачів, знайомити їх із найбільш

значущими художніми творами письменників-класиків та сучасників. Сюди входять окремі видання літературно-художніх творів, збірки, альманахи, вибрані твори [5, с. 47-49].

Ведучи мову про суспільний тип видань, нам варто зауважити, що у даному випадку помітна така тенденція: оскільки ці книги розраховані на досить широке коло читачів, тобто на пересічного реципієнта, видавці у даному випадку досить часто, крім назви твору, подають ще й визначення його жанру. Наприклад, видання Київ – Ляйпціг повідомляє, що це повість [16], а от Укр. Видав 1944 р., Ужгород 1949 р., Львів – Тернопіль 1928 р., Регенсбург 1946 р [17, 21, 18, 20] – уже додають більш точне визначення – історична повість. Наступною характерною ознакою заголовкового комплексу суспільних видань „Захара Беркута” є відсутність підзаголовка майже в половині проаналізованих книг, що істотно впливає на перше враження читача і його подальше розуміння тексту, адже підзаголовок не лишень доповнює назву, а й у даному випадку створює своєрідну проєкцію твору, подаючи історичні відомості.

Вважаємо доречним зазначити, що до даного типу видань увійшли твори, опубліковані не тільки в Україні, а й за її межами. Ми помітили, що відмінність даних книг полягає у відсутності підзаголовка як такого взагалі. Ще одна деталь, властива вінніпезькому виданню 1968 р., – назва твору та автор продубльовані як українською, так і англійською мовами [14], що є досить важливим для іноземних читачів, котрі з-поміж інших книг можуть відшукати потрібну. Отже, у даному випадку заголовковий комплекс у системі паратексту виконує перш за все функцію приваблення та зацікавлення, які репрезентують текст у свідомості реципієнта. Досить багате на паратекстуальні елементи заголовкового комплексу нью-йоркське видання 1944 р., де англійською мовою подана назва книги й зазначено, що твір написаний Іваном Франком – одним із найвидатніших українських письменників, а також і те, що повість вперше переклала на англійську мову Теодозія Борецька [26]. Стосовно Ташкентського видання, то у даному випадку заголовок поданий на узбецькою мовою, а от портрет І. Франка, розміщений на цій же сторінці, підписаний українською мовою. Ось які казуси іноді трапляються в іноземних виданнях. Отже, у назві „Захар Беркут. Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII віці” „міститься інформація про задум адресанта, яка так чи інакше знаходить своє відображення в тексті, тобто інформацію, яка міститься у заголовку, репродукує Іван Франко й інтерпретує читач [24, с. 229]. Відбувається інтерактивний взаємозв'язок, який дозволяє стверджувати, що назва є функціональним фрагментом паратексту.

Перейдемо до розгляду наступного виду видань – дитячого. Перш ніж розглянути ці видання, необхідно зауважити, що „створюються вони для духовної насолоди читача, для задоволення саме художнім словом казки, оповідання, повісті, роману, а також поезії” [13, с. 168]. Але все ж таки необхідно розрізняти дані книги,

оскільки дитяча література створюється без тих паратекстуальних складових, які обов'язково наявні в художніх книжках.

Оскільки ці видання призначені для потенційних школярів, то тут досить часто заголовковий комплекс супроводжується малюнками, які, на нашу думку, допомагають читачу уявити ті чи інші образи. Варто зауважити, що, на жаль, майже половині проаналізованих нами книг властивий значно „бідніший” паратекстуальний заголовок. Це свідчить про те, що видавці у певній мірі недбало поставились до подання цього твору своїм реципієнтам, а саме школярам. Адже, зазначивши автора книги та його назву, вони, однак, упустили підзаголовок – важливий конститuent паратексту, який передає основну ідею праці, адже орієнтуючись лишень на сам заголовок, читач може створити хибну думку про те, що даний твір лишень про якогось головного героя „Захара Беркута”, тоді як насправді основна ідея та ключ до його розуміння закладені у підзаголовку. Звідси, при подальшому читанні реципієнту потрібно самому дійти до визначення та осмислення прихованого змісту твору. На нашу думку, специфіка паратекстуального підзаголовка, задана І. Франком, полягає у вірному шляху щодо сприймання та правильного розуміння задуму автора. Ще одна деталь, яку ми помітили, це – майже повна відсутність такого паратекстуального елемента заголовкового комплексу (подається у даному випадку видавцями) як визначення жанру твору. Констатуємо, що лишень у 20 % видань дитячої літератури було відмічено, що це повість, і тільки у 10 % – історична повість. Безумовно, пересічному реципієнту, а насамперед школяру досить важко самому правильно визначити жанр твору, а от такий, так би мовити, невагомий конститuent заголовкового комплексу допоміг би правильно „спроєктувати” його увагу при читанні. Адже, завваживши, що це історична повість, читач уже мимоволі прогнозує, що мова йтиме про події історичної давнини. Досить вдало видавці видання Київ – Львів 1940 р., надрукованого польською мовою, додали таке: „powieść dla młodzi” [25]. На наш погляд, це досить влучне визначення не лише жанру твору, а навіть конкретного адресата.

Зважаючи на той факт, що даний тип видань призначений для школярів та молоді, зауважимо, що в усіх проаналізованих нами книгах заголовковий комплекс, із властивими йому паратекстуальними ознаками, розміщений на окремій сторінці і це, як нам видається, істотно полегшує сприймання, а також у деякій мірі „заінтригує” читача, роблячи тим самим певну паузу перед подальшим читанням. Адже, прочитавши дану сторінку, реципієнт мимоволі зупиняється і задумується над подальшим ходом подій у книзі, тим самим створюючи певні образи у своїй уяві. Отже, такий видавничий прийом, як розміщення назви на окремій сторінці, збуджує активність читача на отримання нової, додаткової інформації, тобто викликає у реципієнта почуття очікування, що забезпечує ідентифікацію тексту. Оскільки адресат інтегрує заголовок на предмет чекання, то це настроює його на подальше сприймання тексту [24,

с. 230]. Ми дійшли висновку, що завжди існує читач, який відкриває книгу вперше, тобто для нього заголовок – відправна точка його звернення до світу художнього твору. Спершу назва для реципієнта не є досить змістовною, проте семантика, закладена у словах заголовка, дає перший орієнтир, згідно з яким надалі відбувається сприйняття тексту як єдиного цілого.

Отже, заголовок „Захар Беркут. Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII віці” – перша ланка прямого, проспективного зв’язку між назвою і твором. Подальший процес читання експліцитно чи імпліцитно спонукає читача знову неодноразово звертатись до заголовка, тим самим шукаючи взаємозв’язки між наступними частинами тексту та його композиції. Як зауважував В. Виноградов, поступово „відбувається організація матеріалу щодо заданого в заголовку. Це неначе прямий порядок сприймання твору та водночас перший член „зворотного зв’язку”, смисл і значення якого вимальовується тоді, коли ми закриємо книгу” [2, с. 38]. Таким чином, назва стає центром спричинення рівноправних зв’язків в художньому творі, а композиційні та смислові поєднання ціленаправлені по відношенню до заголовка. У нашому випадку, численні зчеплення, котрими наповнюється назва І. Франка у процесі читання тексту, змінюють семантичну структуру сприйняття самого заголовка, звідси відбувається нарощення смислу заголовкової конструкції. Так, лишень прочитавши заголовок „Захар Беркут”, читач у змозі зрозуміти, що мова йде про певну історичну особу та події сивої давнини, в чому далі допомагає підзаголовок „Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII віці”. Принагідно зауважимо, що сьогодні ім’я Захар Беркут для пересічного читача – втілення мужності, відваги та безкорисної відданості своєму народу. Адже, як зазначає І.Р. Гальперін, „назва, будучи за своєю природою вираженням категорії проспекції, водночас володіє властивостями ретроспекції. Ця подвійна природа назви відображає ту властивість кожного висловлювання, яке, базуючись на відомому, спрямоване на невідоме. Іншими словами, назва – явище тематично-рематичного характеру” [3, с. 59]. Підводячи підсумки, зазначимо, що у даному творі заголовки усіх типів видань по-різному відносяться до категорії проспекції та ретроспекції, тим самим створюють варіативні відношення нарівні з художнім текстом та його заголовком. Так, назва „Захар Беркут” здебільшого активізує прямі взаємини, повідомляючи ім’я головного героя, а підзаголовок у розгорнутому для читача вигляді репрезентує композицію твору. Як бачимо, у нашому прикладі прямі зв’язки домінують над непрямыми, тому що заголовок і підзаголовок спрямовані всередину твору.

Отже, заголовок І. Франка є вагомим елементом паратексту, в якому чітко простежуються проєкції мультикультуралізму. Адже назва однією своєю стороною стикається зі світом, який знаходиться за межею тексту, а іншою – з текстом, позначаючи його початок. Передусім, знаходячись на „кордоні”, заголовок слугує з’єднувальною

ланкою між текстом і зовнішньою по відношенню до нього дійсністю. Базуючись на наведених і проаналізованих прикладах, можна впевнено стверджувати, що заголовок як елемент паратексту, якому властиві певні функції, має головним своїм призначення – у лаконічній і яскравій формі повідомити читача про даний твір, заохочуючи його до прочитання даного тексту. За допомогою заголовка створюється читацька настанова на розуміння даного конкретного тексту, задаються умови його прочитання. Найбільш повно знаковий статус заголовка може бути обумовленим лише „після цілісності”, тобто після того, як з’ясовані всі його паратекстуальні зв’язки з текстом.

1. *Викулова Л.Г.* Паратекст французской литературной сказки: прагмалингвистический аспект : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.05 / Л. Г. Викулова. – Иркутск, 2001.
2. *Виноградов В.В.* О языке художественной прозы / В.В. Виноградов. – М. : Наука, 1980.
3. *Гальперин И.Р.* Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. – М. : Наука, 1981. – 138 с.
4. *Грунина Л.П.* Заглавие как ключевое слово / Л. П. Грунина // Коммуникативный аспект слова в текстах разной жанрово-стилистической ориентации. – М., 1995.
5. *Гусман Г.* О книге / Г. Гусман. – М. : Книга, 1982. – 112 с.
6. *Загребельный П.* Идея – зерно произведения / П. Загребельный // Вопросы литературы. – 1974. – № 1. – С. 23-26.
7. *Кожина Н.* Заглавие художественного произведения: онтология, функция, параметры типологии / Н. Кожина // Проблемы структурной лингвистики: 1984. – М., 1988. – с. 167-183.
8. *Кржижановский С.Д.* Поэтика на заглавието / С.Д. Кржижановский // Език и литература. – София, 1997. – № 5-6. – С. 20-39.
9. *Ламзина А.В.* Заглавие / А. В. Ламзина // Введение в литературоведение. Литературное произведение: основные понятия и термины. – М., 1999. – 236 с.
10. *Мейзерский В.* Текст и контекст культуры // Мейзерский В. Философия и неориторика. – К., 1991. – С. 137-158.
11. *Протохристова К.* Заглавието на художественната творба като проблем на междутекстовостта / К. Протохристова // Благозвучието на дисонанс: Опити върху междутекстовостта. – София, 1991. – С. 74-85.
12. *Тураева З.Я.* Лингвистика текста (Текст: структура и семантика) / З.Я. Тураева : учебное пособие для студентов пед. ин-тов. – М. : Просвещение, 1986. – 128 с.
13. *Франко И.* Захар Беркут / И. Франко // Сочинения : в 10 т. – М. : Гослитиздат, 1957. – Т. 4. – 697 с.
14. *Франко І.* Захар Беркут / І. Франко. – Вінніпег : Тризуб, 1968. – 175 с.
15. *Франко І.* Захар Беркут / І. Франко. – Канада ; Вінніпег, 1900. – 144 с.
16. *Франко І.* Захар Беркут / І. Франко. – Київ – Ляйпціг, 1920. – 224 с.
17. *Франко І.* Захар Беркут / І. Франко. – Київ : Укр. Видав, 1944. – 274 с.

18. *Франко І. Захар Беркут / І. Франко.* – Львів – Тернопіль, 1928. – 185 с.
19. *Франко І. Захар Беркут / І. Франко.* – Львів : Українсько-Руська видавнича спілка, 1902. – 186 с.
20. *Франко І. Захар Беркут / І. Франко.* – Регенсбург : Українське слово, 1946. – 158 с.
21. *Франко І. Захар Беркут / І. Франко.* – Ужгород : Путівник, 1949. – 146 с.
22. *Франко І. Захаръ Беркутъ / І. Франко.* – Львів : Зоря, 1883. – 184 с.
23. *Франко І. Твори : в 20 т.* – Нью-Йорк : Книгоспілка, 1960. –Т. 1. – 303 с.
24. *Челецька М.М. Контекстуальні та інтертекстуальні параметри як умови виникнення і функціонування заголовків у поетичній творчості Івана Франка / М. М. Челецька // Вісник ЖДУ ім. Івана Франка, 2004. – Вип. 15. – С. 228-231.*
25. *Franko I. Zakhar Berkut / Ivan Franko.* – Kijow-Lwow, 1940.
26. *Franko I. Zakhar Berkut / Ivan Franko.* – New York: Theo. Gaus. Sons. Inc, 1944. – 230 p.
27. *Genette G. Paratext. Thresholds of interpretation / G. Genette.* – Cambridge : Cambridge University Press, 1997. – 427 p.
28. *Kinser S. Rabelais's Carnival: Text, Context, Metatext / S. Kinser.* – Berkeley : University of California Press, 1990. – 295 p.

Summary

This article is dedicated to the multicultural analyses in foreign titles of the work. Substantial learning of paratextuality as main feature of I. Franko's fiction paradigm in his work „Zakhar Berkut” could become a key for the deciphering the uniqueness of this phenomenon. Otherwise, the title is becoming an idea of paratextuality which on our opinion is a fragment of paratextual paradigm. In such a way, our attention was attracted to the problem of title's interaction, as the major component of paratext. It is the first step of straight, prospect connection between title and work. Later process of reading explicitly or implicitly motivates the reader again and again address to the title, by searching connections between next parts of work and its composition. The title is the centre of causing equal connections in fiction and compositional components are single-minded to the title.

Key words: title complex, paratext, paratextuality, paratextual constituent.

Стаття надійшла до редколегії 22.10.2009